

Den styrkede danske EU-debat om EU's fremtid

Danmark har en stærk tradition for at debattere EU-spørgsmål. Regeringen har i 2018 besluttet yderligere at styrke debatten i samarbejde med Folketinget og civilsamfundet, således at regeringen har det bedst mulige grundlag for at spille danskernes holdninger ind i den bredere debat på EU-niveau om EU's fremtid.

Den styrkede danske EU-debat er foregået i tæt samarbejde med både Folketinget og civilsamfundet. Folketinget har afholdt fire dialogmøder og en folkehøring om forskellige aspekter af EU-samarbejdet og om EU's fremtid. Civilsamfundets indsats er styrket via en særbevilling på 1 mio. kr. til debataktiviteter i hele Danmark.¹ Arrangementerne har fundet sted i alle dele af landet, hvor interesserede borgere, politikere, ministre og erhvervsledere har været repræsenteret.

Selvom der er gjort en stor indsats for at sprede debatten ud til alle dele af Danmark og for at sikre, at danskerne har haft mulighed for at deltage, giver debatterne i sagens natur ikke et eksakt eller statistisk repræsentativt billede af, hvad den danske befolkning som helhed mener.² Men debatterne har givet et indtryk af, hvilke synspunkter, der gør sig gældende, når danskerne debatterer EU.

Debatten har været karakteriseret ved en mangfoldighed af holdninger og synspunkter. På tværs af de mange debatter tegner sig dog et billede af, at mange danskere er enige om nogle helt grundlæggende synspunkter:

- For det første står det klart, at EU ikke er svaret på alle spørgsmål – men det er svaret på mange spørgsmål. EU's kræfter bør fokuseres på de største og vigtigste sager, hvor løsningerne primært kan findes i fællesskab, og hvor medlemsstaterne ikke lige så godt eller bedre selv kunne finde løsninger. Med andre ord støtter danskerne, at EU skal sikre fælles løsninger på de helt store sager, hvor løsningerne i sagens natur må være fælles. Blandt de udfordringer, der ofte er blevet fremhævet er klimaforandringer, migration og terrorisme.
- For det andet skal der være plads til national forskellighed. Selvom EU er et fællesskab, består samarbejdet af 28 medlemsstater med forskellige traditioner og historier. Danskerne anerkender generelt, at der kan være behov for samarbejde på mange områder, men værdsætter samtidig den danske måde at gøre tingene på – især på områder, hvor særligt stærke nationale traditioner gør sig gældende, som for eksempel den danske arbejdsmarkedsmodel.
- For det tredje er oplysning til borgerne om EU essentielt. Der er generelt brug for mere viden om EU's politikområder, og om hvordan samarbejdet fungerer i praksis. Der er både brug for at

¹ Yderligere informationer om de fem organisationer og deres aktiviteter i forbindelse med den styrkede danske EU-debat kan findes her:

- Den Danske Europabevægelse: <https://europabevaegelsen.dk/>
- DEO-Oplysningsforbundet Demokrati i Europa: <http://deo.dk/>
- Europa NU: <https://fuaa.dk/om-folkeuniversitetet/foreningen-europa-nu/>
- Fagbevægelsen mod Unionen FMU: <https://eufagligt.dk/>
- Nyt Europa. <http://nyteuropa.dk/>

² Nærværende afrapportering bygger på mere end 100 debatarrangementer afholdt rundt om i Danmark. Arrangementerne omfatter arrangementer som 1) de fem civilsamfundsorganisationer har afholdt; 2) Folketinget har afholdt i form af borgerdialoger eller -høringer; 3) ministre har deltaget i; og 4) Udenrigsministeriet har haft mulighed for at observere.

fortælle de gode historier om EU-samarbejdet, men der skal også være åbenhed om de steder, hvor samarbejdet er udfordret.

- For det fjerde står det klart, at Brexit i høj grad har været med til at præge debatten i Danmark. Fordele ved samarbejdet, som før er blevet taget for givet, står nu klarere frem. Det gælder ikke mindst, når det kommer til fordelene ved det indre marked for danske virksomheder og de mange arbejdspladser, der er knyttet hertil i Danmark. Det er indtrykket, at et stort flertal af danskerne bakker op om Danmarks fortsatte medlemskab af EU – en konklusion, der også understøttes af seneste meningsmålinger³.

Det indre marked

Ikke mindst i lyset af, at det i 2018 er 25 år siden, at det indre marked blev oprettet, har det indre marked været et emne, som ofte er blevet berørt i debatten. Briternes beslutning om at forlade EU og de konsekvenser, som følger heraf for virksomheder f.eks., i form af toldkontrol, forskellige standarder og øget bureaukrati, har ligeledes hjulpet til at sætte et øget fokus på betydningen af fordelene ved det indre marked.

Arbejdskraftens fri bevægelighed har været genstand for en del debat. Fordelene ved særligt arbejdskraftens frie bevægelighed er blevet fremhævet, herunder danske lønmodtageres muligheder for at arbejde frit i hele EU og danske virksomheders adgang til kvalificeret udenlandsk arbejdskraft. Men andre har fokuseret på, at arbejdskraftens fri bevægelighed medfører udfordringer for danske lønmodtagere, der udsættes for unfair konkurrence på løn og arbejdsvilkår. Udenlandske chaufførers kørsel og arbejdsforhold i Danmark er i den forbindelse blevet fremhævet som en udfordring.

Velfærdsydelser

Desuden har der også været betydelig skepsis i forhold til, hvilke rettigheder vandrende arbejdstagere (f.eks. retten til børnepenge) skal have, og hvor langt EU-lovgivning skal gå, når det kommer til f.eks. rettigheder på det sociale område, f.eks. øremærket barsel til mænd. Mens mange således har haft fokus på at værne om danske velfærdsydelser og den danske model, har andre argumenteret for, at fælles regler følger naturligt af det indre marked, og at man derfor må acceptere fælles tiltag såsom øremærket barsel til mænd, som en del af den ”samlede pakke”.

Frihandelsaftaler

Retter man blikket mod EU's frihandelsaftaler, har debatten generelt afspejlet en bred anerkendelse af, at frihandelsaftaler er til stor fordel for Danmark. Men der efterspørges også klare svar på, hvordan man i EU skal håndtere sociale spørgsmål, arbejdstagerrettigheder og miljøforpligtelser i forbindelse med frihandelsaftaler. Danskerne har som led heri pointeret, at der er et stort behov for, at EU bidrager til og investerer i opbygning og udvikling af det afrikanske kontinent, særligt gennem frihandel. Det fremhæves i den forbindelse, at målet om at skabe arbejdspladser i Afrika i særlig grad er knyttet til fjernelse af barrierer for handel mellem EU og Afrika.

Migration

På migrationsområdet har debatten været præget af en drøftelse af, hvor balancen i EU's migrationspolitik skal ligge, herunder med kraftig kobling til dansk politik på området. Diskussionerne har således blandt andet handlet om, i hvor høj grad man af humanitære årsager bør være imødekommende for migranter, som ankommer til Danmark, kontra mulighederne for integration i Danmark, og om der kunne gøres yderligere for at bremse tilstrømningen af irregulære migranter og flygtninge til EU.

³ Se EUROBAROMETER 90.1 (<http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/da/be-heard/eurobarometer/parlemeter-2018-taking-up-the-challenge>)

Der har i denne forbindelse været stort fokus på, hvordan man kan adressere de grundlæggende årsager til irregulær migration. Der er blevet lagt vægt på, at EU skal styrke samarbejdet med og øge investeringer i de afrikanske lande som bidrag til at imødegå migrationsstrømme til Europa. Men det har også været klart, at en langsigtet indsats for at adressere de grundlæggende årsager til irregulær migration, må suppleres med styrkelse af kontrollen af EU's ydre grænser. Den midlertidige danske grænsekontrol blev af nogle rost for at bidrage til, at antallet af migranter til Danmark er faldet, men omvendt af andre også blevet kritiseret for at bidrage til, at Danmark lukker sig om sig selv.

Klimaforandringer

Et af de områder, hvor debatten viste størst enighed var klimaområdet, hvor der var generel opbakning til behovet for, at man i EU agerede i fællesskab. Det blev også anset som særligt positivt, at Danmark var ét af de lande i EU som gik forrest på klimaområdet. Samtidig har der været en klar anerkendelse af, at klimaforandringer ikke alene kunne håndteres nationalt. I forlængelse heraf har spørgsmålet således været, hvorvidt det er tilstrækkeligt at agere i en EU-kontekst, eller om fokus burde være mere globalt. Konkret blev det foreslået, at medlemsstaterne i EU kunne lægge et yderligere pres på lande uden for EU ved bl.a. at tilføje høje standarder på klimaområdet i frihandelsaftaler. Et lignende pres kunne også blive lagt på EU's medlemsstater, ved f.eks. at tilføje muligheden for økonomisk at sanktionere over for medlemsstater, som ikke overholdt de klimaforpligtelser, de ellers havde påtaget sig.

Udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik

På det udenrigspolitiske område fandt mange deltagere i debatten, at der var behov for en stærkere EU-stemme i verden, ligesom mange anerkendte potentialet for global indflydelse på tværs af emner, når EU agerer samlet. Debatten herom bar præg af den russiske og kinesiske ageren samt udviklingen i det transatlantiske forhold. I den forbindelse blev der sat spørgsmålstejn ved, om EU bør erstatte samarbejdet med USA – eller om EU i stedet bør søge at supplere og forstærke det transatlantiske samarbejde. Konklusionen fra mange deltagere var, at der i høj grad var rum for et fortsat samarbejde med USA, på trods af særligt den nuværende administrations ageren over for EU.

På forsvarsområdet, gjorde samme spørgsmål sig gældende, med en generel drøftelse af, om der er behov for et stærkere EU, eller om EU fortsat kan læne sig op ad NATO og dermed USA. Mange fandt ikke her behov for, at EU skulle erstatte NATO, men så snarere, at man i EU måtte være klar til at supplere NATO. Samtidig var der en bred anerkendelse af, at alle medlemsstater må stå sammen i kampen mod terror og andre sikkerhedspolitiske udfordringer, hvorfor forsvarsforbeholdet flere gange blev fremhævet som en ulempe for Danmark. Nogle foretrak dog en fortsat dansk forankring alene i NATO frem for at styrke EU-dimensionen på forsvars- og sikkerhedsområdet.

EU's grundlæggende værdier

Drøftelserne bevægede sig ofte hen på betydningen af medlemsstaternes overholdelse af EU's grundlæggende værdier, som i øvrigt blev anset som værende essentielle for et velfungerende EU. Mange udtrykte generel bekymring over visse medlemslandes forhold til retsstatsprincippet og undrede sig over, at lande, som allerede var en del af EU, ikke overholdte helt grundlæggende værdier. Nogle fandt, at det var et spørgsmål man fra EU's side ikke skulle blande sig i, men fokus var for de fleste på, hvorledes man bedst kunne løse problemerne og sikre efterlevelse af de grundlæggende værdier. En del fandt det bekymrende, at lande med problemer kunne "dække" for hinanden i forbindelse med drøftelserne i Rådet. Flere udtrykte desuden interesse for, om der kunne findes alternative måder at lægge pres på landene, herunder økonomisk f.eks. i form af beskæring af økonomisk støtte fra EU's budget.

Økonomisk politik

På det økonomiske område udspandt der sig meget brede og til tider teknisk komplicerede drøftelser, herunder med fokus på spørgsmål om bankunionen og eventuelt dansk medlemskab. En række deltagere understregede, at der var behov for bedre regulering af store banker med aktiviteter på tværs af EU, herunder også i relation til spørgsmålet om bekæmpelse af hvidvask, og at medlemskab af bankunionen i den forbindelse ville være fordelagtigt. Andre fandt, at man fra dansk side ikke burde melde sig ind i bankunionen, idet der var betydelig skepsis i forhold til at skulle bidrage til eventuelle redninger af banker, samt en bekymring om, hvorvidt bankunionen reelt vil føre tilsyn de store banker på en tilstrækkelig uafhængig måde.

I forhold til ØMU'en fokuserede drøftelserne primært på balancen mellem risikoen for marginalisering af Danmark kontra overvejelser om at bevare formel dansk suverænitet. Hovedspørgsmålet i debatten om digital beskatning var balancen mellem beskatning af digitale selskaber på den ene side og hensynet til eventuelle utilsigtede effekter for Danmark og danske virksomheder på den anden side.

EU's flerårige finansielle ramme

Debatten om EU's budget reflekterede skillelinjer mellem på den ene side hensynet til at sikre et EU-budget, der var tilstrækkeligt til at håndtere EU's aktuelle udfordringer såsom migration og klimaudfordringer, og på den anden side hensynet til fokus på de områder, som giver EU-merværdi, og til at undgå en uforholdsmæssig forøgelse af EU-budgettet. Mange fandt, at det danske bidrag til EU's budget var passende, og at det ikke umiddelbart burde være større. Mange udtrykte desuden støtte til, at gå mere ambitiøst til værks i forhold til at begrænse landbrugsstøtten og samhørighedsmidlerne.

De danske forbehold

De danske EU-forbehold indgik ofte i debatten. Mens nogle så forbeholdene som en forældet hæmsko for dansk deltagelse i EU, så andre forbeholdene som et positivt værn mod et for ekspansivt EU og beskyttelse af dansk suverænitet. Forsvarsforbeholdet og retsforbeholdet blev særligt fremhævet som problematiske, mens euroforbeholdet kun sjældent blev bragt op.